

HONDERD JAAR JUFFER MARGARETHA GASTHUIS

1923 – 2023

Geachte lezer,

Met trots en dankbaarheid heet ik u welkom in dit jubileumboekje ter gelegenheid van het 100-jarig jubileum van het Juffer Margaretha Gasthuis. Terwijl we door de pagina's van dit boekje bladeren, herdenken we een eeuw van historie, en staan we stil bij levens die hier zijn aangeraakt en verbeterd.

Er zijn maar liefst 32 nog overgebleven gasthuizen in de stad Groningen. De oudste gasthuizen waren kerkelijke stichtingen, en later werden ze ook door burgers gesticht. Na een grootscheepse restauratie in de jaren tachtig van de twintigste eeuw is een aantal gasthuizen nu tot rijksmonument verklaard. Daar is het Juffer Margaretha Gasthuis een prachtig voorbeeld van.

Terwijl we het verleden viëren, kijken we ook met vertrouwen en vol plannen naar de toekomst. Het Juffer Margaretha Gasthuis zal blijven dienen als tastbare vorm van medemenselijkheid door het blijven bieden van toegankelijke woongelegenheden. Daarnaast: het onderhoud aan een mooi en oud monument is nooit af. We blijven daarom zorgdragen voor instandhouding met oog voor het oorspronkelijke karakter. En waar mogelijkheden het toelaten is er een doorlopende ambitie om te renoveren en het vastgoed te verbeteren in passende stijl.

Ik wil alle betrokkenen bedanken voor hun inzet en toewijding aan het Juffer Margaretha Gasthuis. Dit jubileumboekje is ons eerbetoon aan u allen: en het is een eer om samen met u dit belangrijke jubileum te viëren. Laten we samen koesteren wat is opgebouwd en vooruitkijken naar de toekomst.

Met hartelijke groet,

Gjalt Loots

Voorzitter van het bestuur stichting Juffer Margaretha Gasthuis

Een bijzondere plek in Stad: honderd jaar Juffer Margaretha Gasthuis in de Haddingestraat

Wie het niet weet, loopt er zo aan voorbij: het kleine intieme woonhofje aan de Haddingestraat 19-21 in de Groningse binnenstad. Dit najaar wordt het 100-jarig bestaan van het Juffer Margaretha Gasthuis gevierd. Een plek waar het goed en beschut wonen is.

Het ontstaan van het huidige Juffer Margaretha Gasthuis en het daarbij horende hofje kent een lange voorgeschiedenis. We gaan terug naar het einde van de 17de eeuw. In 1696 kon de Lutherse Gemeente Groningen met toestemming van de gemeente Groningen eindelijk haar intrek nemen in een nieuwgebouwde eigen (schuil)kerk in de Haddingestraat. Deze is op nummer 23 nog steeds te vinden. Ook ietwat verborgen in de straatwand – wie omhoog kijkt ziet weliswaar de Lutherzwaan – en al eeuwen een van de protestante kerken in Stad.

Zelf zorgen voor de behoeftigen

Een van de voorwaarden van het gemeentebestuur voor het mogen uitoefenen van eigen godsdienstoefeningen was dat de snelgroeiende Lutherse Gemeente zelf moest zorgen voor de eigen armen en behoeftigen, zoals ouderen, weduwen en wezen. Daar maakten de Lutheranen werk van. Dankzij enkele erfenissen kon de Lutherse Diaconie in 1721 een pand ten noorden van het kerkgebouw kopen, Haddingestraat 19. Hierin werd in 1722 het Weeshuis gevestigd. En in 1730 kocht de kerkenraad het pand direct tussen de kerk en het Weeshuis, nummer 21, voor de oude behoeftigen uit de gemeente.

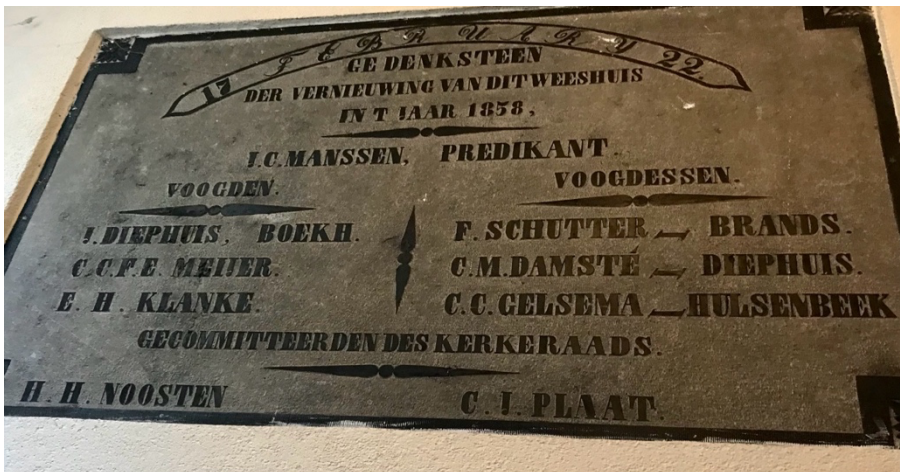
Tussen toen en nu gebeurde er het nodige met de panden aan de Haddingestraat. Zo kocht kerkrentmeester Muller in 1856 uit eigen middelen het pand op nummer 21 van de kerkenraad, met de bedoeling om daarin een gasthuis voor oude Lutherse te

vestigen. Hij liet het pand achterwaarts vergroten en er een verdieping bovenop plaatsen. Een nobel initiatief, dat twee jaar later een vervolg kreeg. In 1858 erfde de Lutherse Gemeente namelijk dit 'Gasthuis voor Luthersen' van de kort daarvoor gestorven kerkrentmeester Muller. Bij de opening in 1858 kreeg het de naam 'Juffer Margaretha Gasthuis', naar de naam van jonggestorven dochter van de heer Muller.

Vijf woningen op het binnenterrein

Het Gasthuis kreeg daarop een eigen bestuur, in de vorm van een door de kerkenraad benoemde (gekozen) commissie van 'voogden en voogdessen'. In 1859 konden de eerste bewoners in het Gasthuis worden gehuisvest. Tegelijk met de verbouw van het Gasthuis werd ook het aangrenzende Weeshuis op nummer 19 vernieuwd en uitgebreid met een verdieping.

In 1919 besloot de kerkenraad, als gevolg van het dalende aantal wezen, het eigen Weeshuis op te heffen en het gebouw te verkopen en ter beschikking te stellen aan het Gasthuis, waar juist sprake was van ruimtegebrek. De wezen werden voortaan ondergebracht bij pleeggezinnen. Met toestemming van de

Synodale Commissie werden in het weeshuispand vijf appartementen gerealiseerd.

In 1923 werden het achterhuis van het Weeshuis en het Gasthuis afgebroken om op die plaats en in de tuin vijf moderne kleine woningen te bouwen (naar ontwerp van architectenbureau Kazemier en Tonckens. De nieuwe woningen werden in 1923 in gebruik genomen.

Een zelfstandige stichting

Zo ontstond de situatie zoals we die nu kennen: een 'hofje' aan het gangpad vanaf de Haddingestraat, tussen het kerkgebouw en het Gasthuis. Aan de kant van de straat werd een poortje-met-deur gebouwd. Daarboven kwam een gevelsteen met de naam 'Juffer Margaretha Gasthuis'.

In de jaren tachtig van de 20ste eeuw was ingrijpend onderhoud van zowel het kerkgebouw als het Gasthuis noodzakelijk. Probleem was dat de Lutherse Gemeente wel subsidie kon krijgen voor de restauratie van het kerkgebouw, maar niet voor het Gasthuis. Het Juffer Margaretha Gasthuis kon echter participeren in de in Groningen opgerichte Stichting Samenwerkenden Gasthuizen. Op die manier kan ook zij een beroep doen op overheidssubsidie. Onder de voorwaarde echter dat het Gasthuis zou worden ondergebracht in een zelfstandige stichting.

Met instemming van de kerkenraad besloot het bestuur van het Gasthuis dan ook de restauratie zelf ter hand te nemen. In 1987 richtte de kerkenraad van de Lutherse Gemeente de Stichting

Juffer Margaretha Gasthuis op. Zij droeg het eigendom van het gebouwencomplex van het Gasthuis over aan de nieuwe stichting. In datzelfde jaar werd de verbouwing van het complex opgestart. In de twee panden aan de Haddingestraat kwamen zes wooneenheden met bijbehorende moderne voorzieningen. En de vijf kleine huizen werden aangepast aan de eisen van die tijd. De renovatie werd afgerond in 1989.

Huidige tijd

Zo komen we in de huidige tijd. De Stichting Juffer Margaretha Gasthuis heeft anno 2023 dertien woningen in bezit. Al deze woningen zijn verhuurd aan kleine huishoudens.

Naast de elf woningen in het hofje bezit de Stichting nog twee (van de drie) appartementen in het op Haddingestraat 25 gelegen pand. Dit naast de kerk gelegen pand was de vroegere pastorie van de Lutherse kerk. Het is in de vorige eeuw wegens geldgebrek door de Lutherse gemeente verkocht aan woningbouwvereniging Patrimonium. In 2018 kon de St. Juffer Margaretha Gasthuis twee woningen terugkopen. Het derde appartement is door Patrimonium verkocht aan de toen zittende huurder.

Beschut wonen midden in de stad: de ervaringen van twee bewoners

Theresa Wilkinson en Nanne Jan de Jong wonen al geruime tijd in het Juffer Margaretha Gasthuis. Theresa aan de voorkant, aan de Haddingestraat, Nanne Jan de Jong in het hofje. Hoe kijken zij tegen het wonen op deze bijzondere plek in Groningen aan?

We worden gastvrij ontvangen door Theresa Wilkinson in haar mooie lichte appartement, met aan de voorkant de reuring van de stad en aan de achterkant de stilte en het groen van de hof. Nanne Jan de Jong sluit aan, om ons een inkijkje te geven in het wonen op de plek waar de Lutherse Kerk ooit zelf moest

voorzien in de huisvesting van de eigen 'behoeftegen'. Anno 2023 is van die eis al lang geen sprake meer. Theresa kwam hier in 1989 wonen, op zoek naar woonruimte. 'Via een vriendin waarvan de man organist was in de Lutherse Kerk werd ik op deze appartementen geweest. Na de renovatie waren er nog twee beschikbaar, waarvan ik er een kreeg. De enige voorwaarde was dat ik één keer een kerkdienst zou bijwonen.'

Alles dichtbij

Deze eis bleek voor Nanne Jan de Jong geen probleem: hij kwam via een reis naar Scandinavië in aanraking met de Lutherse Kerk aldaar. 'Ik ben zelf van zwaar gereformeerde huize en de lichtheid van Luther sprak me aan. Ik werd vrijwilliger in de kerk, woonde op zich tevreden in de Oosterparkwijk maar toen ik in 1999 gevraagd werd voor een woning in het hofje was de keuze snel gemaakt. En voor de kerk was het ook wel handig dat de koster vlakbij de kerk ging wonen.'

Beiden hebben dus inmiddels de nodige woonervaring in het voormalige Gasthuis. Ze hebben de straat en de stad wel zien veranderen de laatste jaren – meer studenten, meer inbraken en fietsdiefstallen – maar dat is zeker geen reden om elders een huis te gaan zoeken. Theresa: 'Ik houd van de stad en van het culturele leven hier. Het is heerlijk om daar dicht bij te zijn. Zeker, af en toe is er wel eens feestje in de straat met wat lawaai. Maar dat hoort ook een beetje bij het stedelijk leven. Ik zie mezelf absoluut niet in een buitenwijk wonen.' Nanne Jan: 'In het begin was er nog wel eens luid concert bij Eurosonic maar inmiddels treden daar vooral singer-songwriters op. Dat is uit te houden.'

Veel toeristen

In het hofje ziet Nanne Jan met regelmaat toeristen opduiken, uit binnen- en buitenland: 'In het begin schrok ik wel toen ze zo dicht bij mijn voordeur kwamen, om daar de gevelsteen te

bekijken. Ik ontdekte later dat het Gasthuis onder meer opgenomen is in rondleidingen van de VVV. Toen ik een keer de voordeur open had staan, stommelden er zelfs twee Duitse toeristen naar binnen. *“Oh das ist privat!”* riepen ze uit en maakten zich weer uit de voeten.’

De stilte van de hof bevalt hem prima: ‘Ik kreeg een keer een nieuwe buurman en die kon de eerste week niet slapen, zo stil vond hij het.’ Gezellig met de medebewoners is het zeker ook; bij mooi weer wordt er buiten gezeten en ook een barbecue vindt af en toe regelmaat plaats.

Theresa houdt evenzeer van de binnentuin: ‘In 1993 ongeveer is de tuin gerenoveerd, ik vond het nieuwe erg mooi. Strak, in de Frans/Engelse landschapsstijl. Met een combinatie van bakstenen klinkers, buxes en witte rozen. Niet iedereen vindt dat “gezellig” maar mij spreekt het enorm aan. Gelukkig is er tegenwoordig weer een tuinman aangesteld door het Gasthuisbestuur die goed voor het onderhoud zorgt.’

Beiden zijn te spreken over hun huisbaas, waarbij Nanne Jan de Jong zich nog een van de voorgangers van het huidige bestuur herinnert: ‘Mevrouw Van Dellen, een rijzige dame, altijd keurig gekleed. Ze kwam met regelmaat hier op inspectie en was niet te beroerd om een reprimande uit te delen als iets haar niet beviel. Een van de bewoners in de hof sleutelde wel eens aan een motor, dat beviel haar maar matig.

